

สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ SOCIAL MEDIA FOR LEARNING FOR THE ELDERLY

Received : July 17, 2020
Revised : August 24, 2020
Accepted : August 25, 2020

วรางคณา โตโพธิ์ไทย¹
Varangkana Topothai

บทคัดย่อ

สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผ่านสื่อที่รวมกลุ่มบุคคลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุ สามารถสร้าง แบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในรูปแบบ เสียง ตัวอักษร ข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหวและอื่น ๆ ผ่านสื่อกลางของระบบเว็บไซต์บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เกิดเป็นสื่อสังคมระหว่างผู้สูงอายุ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ ครอบคลุม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสวงหาความรู้ และค้นคว้าในเรื่องที่สนใจ การสื่อสารและความบันเทิง การทำประโยชน์เกี่ยวกับธุรกิจการค้า การระดมสมองและทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ต้องใช้ใช้อย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสื่อ คำนึงถึงจรรยาบรรณ และความปลอดภัยในการใช้

คำสำคัญ: สื่อสังคม การเรียนรู้ ผู้สูงอายุ

Abstract

Social media for learning for the elderly is an intermediary which transmits the content, experience, and learning process for behavioral change. Through media that gathers a group of people on the (Internet the computer network); seniors can create, share, exchange knowledge, content, and experience in forms of audio, text, images,

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Associate Prof. Dr. in School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. e-mail: Varangkana.top@stou.ac.th

animation, and more through the media of the website in the computer network. With these processes, the elderly, and individuals or departments involved in the development of the elderly can communicate with one another. These can be helpful for the elderly to learn or perceive the information, explore new knowledge, ascertain into the interesting topics, communication, and entertainment, seek for business advantage and help to do brainstorming and working together. However, social media should be used with discretion, media literacy, ethics, and safety.

Keywords: Social Media, Learning, the Elderly

บทนำ

ปัจจุบันสื่อสังคมได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยังเป็นสื่อสังคมที่ทั่วโลกใช้มากที่สุด โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศจีนใช้วีแชท (WeChat) ในทำนองเดียวกันญี่ปุ่นสนับสนุนไลน์ (Line) และเกาหลีใต้สนับสนุนกาเกาท์อล์ค (KakaoTalk) (Oberlo, 2020) We Are Social และ Hootsuite เผยผลสำรวจ “Global Digital 2019” พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ที่ใช้สื่อสังคมยังคงเป็นกลุ่มอายุ 18 – 24 ปี และช่วงอายุ 25 – 34 ปี ซึ่งนิยมใช้เฟซบุ๊กมากที่สุด มีการใช้อินสตาแกรม และทวิตเตอร์เพิ่มมากขึ้นในคนรุ่นใหม่ ส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มในการใช้สื่อสังคมเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น โดยวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (2561) วิจัยเรื่อง “Silver Age Content Marketing สื่อสารโดนใจรุ่นใหญ่วัยสี่เงิน” พบว่า สื่อที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด 3 อันดับ ดังนี้ อันดับที่ 1 ไลน์ อันดับที่ 2 ทวีต อันดับที่ 3 เฟซบุ๊ก และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ (2563) พบว่า สื่อสังคมที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก และยูทูบ ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุใช้งานสูงสุด 5 ชั่วโมงต่อวัน แสดงว่าผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการสื่อสาร เปิดรับข่าวสาร ศึกษาหาข้อมูล และแสวงหาความบันเทิง การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจึงสามารถทำได้หลายแนวทาง และเกิดประโยชน์ในการนำเนื้อหาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในบทความนี้นำเสนอสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ครอบคลุม 1) แนวคิดของสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 2) ประเภทของสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 3) การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ 4) ตัวอย่างสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และ 5) ปัญหาและข้อควรคำนึงในการใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ รายละเอียดดังนี้

แนวคิดของสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง ตัวกลางที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านสื่อ ที่รวมกลุ่มบุคคลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

โดยการนำเอาแนวคิดในการประยุกต์สื่อสังคมมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้สูงอายุ สามารถสร้าง แบ่งปัน แลกเปลี่ยน องค์ความรู้ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในรูปแบบ เสียง ตัวอักษร ข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหวและอื่น ๆ ผ่านสื่อกลางของระบบเว็บไซต์บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เกิดเป็นสื่อสังคมระหว่างผู้สูงอายุ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้สูงอายุ จึงนับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในโลกออนไลน์ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

จากความหมายดังกล่าว ส่งผลให้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญดังนี้

1. สื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล เนื่องจากบรรยากาศของสื่อสังคมเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และประสบการณ์ผ่านความสัมพันธ์ของคนในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้สูงอายุเข้าสู่การสร้างความสัมพันธ์ภายในระบบเครือข่าย สื่อสังคมนอกจากนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ในสังคมจริง ยังส่งผลให้เกิดสื่อสารการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารระหว่างกันภายในกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

2. กระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวาง การตั้งประเด็นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ข้อสงสัยต่าง ๆ บนสื่อสังคมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำได้อย่างทันทีทั่วถึง และเป็นเครื่องมือสำหรับผู้สูงอายุ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในการกระตุ้นให้เกิดความคิด การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยน และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับที่ต้องการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกัน หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุสามารถนำเสนอเนื้อหาใหม่ ๆ บนสื่อสังคมได้อย่างต่อเนื่อง และผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานตามความสนใจและความถนัด สื่อสังคมหลายรูปแบบเป็นระบบที่ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานตามความถนัด และความสนใจของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้สูงอายุสามารถอัปโหลดวิดีโอ และรูปภาพที่เป็นผลงานของตนเองลงในยูทูบ หรือ อินสตาแกรม เป็นต้น

4. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิด เนื่องจากสื่อสังคมเป็นการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุจึงสามารถเรียนรู้ที่ไหน เมื่อไหร่ เวลาใดก็ได้ ตามความสะดวก จึงเป็นการเปิดโอกาสทางการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

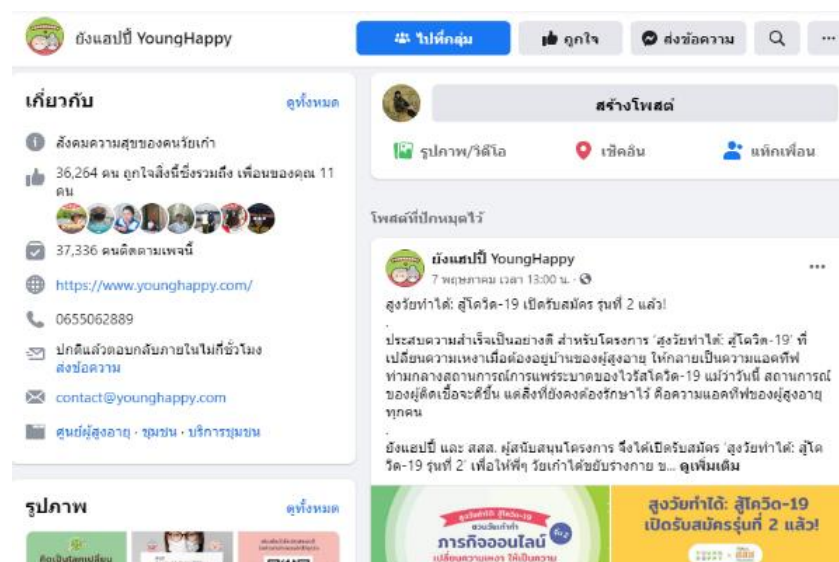
5. สื่อสังคมทำให้การจัดการเรียนรู้สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การติดต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสะดวกรวดเร็วขึ้น การเรียนรู้โดยสื่อสังคมจึงสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ความรู้ และประสบการณ์ การค้นคว้าหาความรู้ การติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการนำไปประยุกต์ใช้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

จะเห็นได้ว่าสื่อสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมโดยใช้อุปกรณ์ประเภทคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนทั้งระบบไอโอเอส และแอนดรอยด์ และต้องมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื่องจากสื่อสังคมเป็นสื่อออนไลน์ จากผลสำรวจ “Global Digital 2019” พบว่า 96% ของผู้ใช้สื่อสังคมทั่วโลกเข้าผ่านสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต และอีก 25% เข้าผ่านคอมพิวเตอร์ และพบว่าคนไทยส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟน

ประเภทของสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้หลายประเภท ผู้เขียนปรับจากประเภทสื่อสังคมของวิลเลียมสัน (Williamson, Andy ,2013, P. 9) โดยเลือกสื่อสังคมที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ดังนี้

1. เครือข่ายสังคม (Social networking site) เป็นสื่อสังคมประเภทเว็บไซต์ที่บุคคล หรือหน่วยงานสามารถสร้างข้อมูล และเปลี่ยนข้อมูล (สถานะของตน) เผยแพร่ข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว โดยที่บุคคลอื่น สามารถเข้ามาแสดงความชอบ หรือส่งต่อ หรือเผยแพร่ หรือแสดงความคิดเห็น ได้ต่อการสนทนา หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ ตัวอย่างสื่อสังคมประเภทนี้ เช่น เฟซบุ๊ก ผู้สูงอายุสามารถสมัครเป็นสมาชิกเฟซบุ๊ก เพิ่มรายชื่อเพื่อน หรือเข้าร่วมกลุ่มเฟซบุ๊กอื่น ๆ ที่สนใจ ทำให้เกิดกลุ่มที่สามารถติดต่อ และเห็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อนในเฟซบุ๊ก ผู้สูงอายุสามารถโพสต์ข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ บทความ ตั้งประเด็นถามตอบหัวข้อที่สนใจ แชร์ข้อมูล ตลอดจนเข้าไปศึกษาหาความรู้ในกลุ่มเฟซบุ๊กได้

ภาพที่ 1 เฟซบุ๊กสำหรับผู้สูงอายุ

ที่มา: <https://www.facebook.com/YoungHappySE/>

2. การสร้างและแสดงตัวตน (Creating and expressing identity) เป็นสื่อสังคมที่ใช้สำหรับให้เข้าใช้งานมีพื้นที่ในการสร้างตัวตนขึ้นมาบนเว็บไซต์ และสามารถที่จะเผยแพร่ แสดงเรื่องราวของตนเองผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยลักษณะของการเผยแพร่อาจจะเป็นรูปภาพ วิดีโอ การเขียนข้อความ การเขียนบทความ และเป็นเว็บที่เน้นการรวมกลุ่มบุคคล มีหลายรูปแบบ เช่น 1. บล็อก (Blog) เป็นโปรแกรมประยุกต์บนเว็บที่ใช้เก็บบันทึกเรื่องราว หรือเนื้อหาที่เขียนไว้โดยเจ้าของบล็อกเขียนแสดงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ตามลำดับเวลา แล้วมีการร่วมแสดงความคิดเห็นโดยเพื่อนในกลุ่ม สามารถใช้ได้ทั้งส่วนบุคคล และกลุ่มหรือองค์กร 2. วล็อก/วีล็อก (Vlog) คือ บล็อกในรูปแบบการบันทึกวิดีโอตามลำดับเวลา ผู้สูงอายุสามารถบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิดเห็นเป็นคลิปวิดีโอ และเพื่อนในกลุ่มสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้ 3. ไมโครบล็อก (Micro Blog) มีลักษณะเด่นโดยการให้ผู้ใช้โพสต์ข้อความจำนวนสั้น ๆ ผ่านเว็บผู้ให้บริการ ไปยังผู้ติดตามและสามารถกำหนดให้ส่งข้อความนั้น ๆ ไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ก็ได้ ใช้เผยแพร่ข้อมูล หรือข้อความสั้น ในเรื่องที่สนใจเฉพาะด้าน รวมทั้งสามารถใช้เครื่องหมาย # (hashtag) เพื่อเชื่อมต่อกับกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ทวิตเตอร์ (Twitter)

ผู้สูงอายุสามารถสร้างบล็อก วล็อก/วีล็อก หรือสมัครสมาชิกไมโครบล็อก หรือเข้าร่วมบล็อก วล็อก/วีล็อก ไมโครบล็อกของกลุ่ม เพื่อแสดงเรื่องราวและตัวตน หรือเข้าชมเรื่องราวที่ผู้อื่นโพสต์ไว้ สิ่งที่โพสต์อาจเป็นการนำเสนอบทความความรู้ต่าง ๆ หรือวิดีโอการท่องเที่ยว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น งานอดิเรกที่ผู้สูงอายุสนใจ เป็นต้น สำหรับไมโครบล็อก เช่น ทวิตเตอร์ ผู้สูงอายุอาจร่วมเผยแพร่ข้อมูล แสดงความคิดเห็น หรือใช้เครื่องหมาย # (hashtag) เพื่อเชื่อมต่อกับกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้ ตัวอย่างเช่น ใช้เครื่องหมาย #สูงอายุอย่างมีความสุข แล้วโพสต์ข้อความสั้นเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าว จะเห็นข้อความที่เชื่อมต่อกับกลุ่มคนที่โพสต์ #เดียวกัน

ภาพที่ 2 บล็อกและไมโครบล็อก (ทวิตเตอร์) สำหรับผู้สูงอายุ

ที่มา: <https://www.awusosociety.com/news011062?gclid>

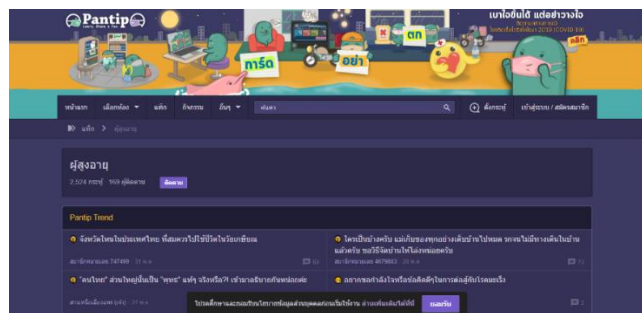
ที่มา: https://twitter.com/search?q=younghappy&src=recent_search_click

3. การบริการแบ่งปันสื่อ และแสดงผลงาน เป็นสื่อสังคมประเภทเว็บไซต์ที่ให้บริการแบ่งปันสื่อออนไลน์ (Video and photo sharing website) และแสดงผลงานได้ด้วย ผู้ใช้สามารถฝาก หรือนำสื่อข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ ขึ้นเว็บไซต์เพื่อแบ่งปันแก่ผู้อื่น ผู้ใช้สามารถแสดงและนำเสนอผลงานของตัวเองได้จากทั่วทุกมุมโลก จึงมีเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่เสมือนเป็นแกลเลอรี (Gallery) ที่ใช้จัดโชว์ผลงานที่เป็นวิดิทัศน์ รูปภาพ เพลง มีจุดประสงค์หลักเพื่อนำเสนอ เผยแพร่ แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนผลงานระหว่างผู้ใช้ ซึ่งผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมประเภทนี้ เช่น ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) พินเทอเรส (Pinterest) เป็นต้น

ผู้สูงอายุอาจบันทึก หรือค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากสื่อสังคมประเภทนี้ เช่น อัปโหลดคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการประดิษฐ์สิ่งของจากสิ่งเหลือใช้ การออมเงินลงยูทูบ หรือโพสต์ภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้สูงอายุไปเที่ยวมาลงอินสตาแกรม หรือค้นหาแนวทางการตกแต่งบ้านจากพินเทอเรส เป็นต้น

4. เวิร์กทำงานร่วมกัน (Collaboration network) สื่อสังคมประเภทนี้ต้องการความคิด ความรู้ และการต่อยอดจากผู้ใช้ที่เป็นผู้มีความรู้ เพื่อให้ความรู้ที่ได้มา มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเกิดการพัฒนาในที่สุด ซึ่งหากลองมองจากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นแล้ว คนที่เข้ามาในสื่อสังคมนี้มักจะเป็นคนที่มีความภูมิใจที่ได้เผยแพร่สิ่งที่ตนเองรู้ และทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะเนื้อหา ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้าหรือบริการ และอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ มักเป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในลักษณะเวิร์กทำงานร่วมกัน ผู้สูงอายุสามารถศึกษาหาความรู้จากผู้รู้เหล่านี้ สื่อสังคมในลักษณะเวิร์กทำงานร่วมกัน เช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia) หรือกูเกิลไดรฟ์ ตัวอย่างการใช้สื่อสังคมประเภทนี้ เช่น ผู้สูงอายุสามารถรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมกูเกิลไดรฟ์สร้างโครงการจิตสาธารณะเพื่อเด็กด้อยโอกาส โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงาน และการระดมทุน เป็นต้น

5. กลุ่มหรือพื้นที่แสดงความคิดเห็น สื่อสังคมประเภทกลุ่มหรือพื้นที่แสดงความคิดเห็น (Forums, discussion board and group) เป็นเว็บไซต์หรือกลุ่มที่มีการแสดง ความคิดเห็นหรือเสนอแนะ มีทั้งที่เป็นกลุ่มส่วนตัว และสาธารณะ ตัวอย่างสื่อสังคมประเภทนี้ เช่น เพจพันทิพย์ (Pantip) กลุ่มเกษตรพอเพียง ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกลุ่มตามหัวข้อที่สนใจเพื่อไปศึกษาหาข้อมูล ตั้งคำถาม หรือประเด็นชวนคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มได้

ภาพที่ 3 สื่อสังคมประเภทกลุ่มหรือพื้นที่แสดงความคิดเห็น (พันทิพย์) สำหรับผู้สูงอายุ
ที่มา: <https://pantip.com/tag/ผู้สูงอายุ>

6. เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ สื่อสังคมเครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ (Peer to Peer: P2P) เป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างเครื่องผู้ใช้ด้วยกันเองโดยตรง จึงทำให้เกิดการสื่อสาร หรือแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและตรงถึงผู้ใช้นั้นที่ อาจเป็นการติดต่อบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่มบุคคล โดยใช้ข้อความ รูปภาพ วิดีโอคอล การถ่ายทอดสดแบบปฏิสัมพันธ์ ซึ่งผู้ให้บริการสื่อสังคมประเภทนี้ เช่น ไลน์ (Line)

ผู้สูงอายุสามารถตั้งกลุ่มไลน์ เข้าร่วมกลุ่มไลน์ หรือไลน์ตัวต่อตัว เพื่อสื่อสาร หรือแบ่งปันข้อมูล โพสต์ข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในไลน์ได้เช่นกัน

นอกจากนั้นสื่อสังคมบางสื่อมีความสามารถและให้บริการการใช่มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น เฟซบุ๊ก เป็นทั้งเครือข่ายสังคม และสามารถแบ่งปันรูปภาพ และภาพเคลื่อนไหวด้วย หรือ ทวิตเตอร์ เป็นทั้งเครือข่ายสังคม ไมโครบล็อก และการแบ่งปันสถานะ เป็นต้น ประเภทและคุณลักษณะของสื่อสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมตลอดเวลา

การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ได้หลายประการดังนี้

1. การใช้สื่อสังคมเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมเป็นเครื่องมือในการติดตามข้อมูลข่าวสาร รับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะข่าวหรือกิจกรรมที่ถูกถ่ายทอดอยู่ในสื่อสังคมนั้นสามารถแพร่กระจายและถูกส่งต่อกันได้อย่างรวดเร็ว สื่อสังคมที่ผู้สูงอายุใช้เพื่อรับรู้ข่าวสาร มีทั้งเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ เฟซบุ๊กของหน่วยงาน และไลน์ของกลุ่ม เป็นต้น ตัวอย่างการใช้ เช่น ผู้สูงอายุเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นในโพสต์หัวข้อข่าวเดิมนั้นในเว็บไซต์ หรือเฟซบุ๊ก หนังสือพิมพ์ออนไลน์ ทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ทันต่อเหตุการณ์

ไม่เหงา ไม่ซึมเศร้า เมื่อ "สูงวัย" ใช้ Line อย่างเข้าใจ
เผยแพร่: 28 มี.ย. 2562 17:23 โดย: ผู้จัดการออนไลน์

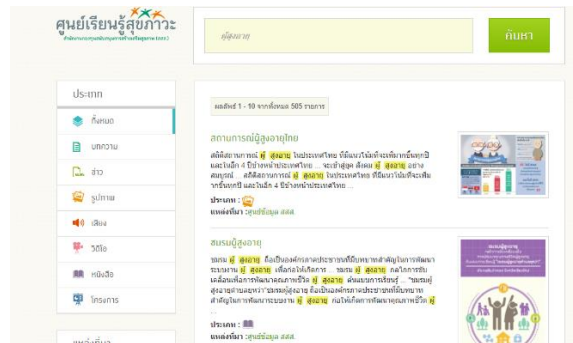

กลายเป็นห้องเรียนที่ดูสนุกขึ้นมาทันที เมื่อรุ่นหลานสอนรุ่นใหญ่ใช้ "ไลน์" แอปพลิเคชันที่ใครหลายคนเล่นกันได้อย่างคล่องแคล่ว แต่สำหรับผู้สูงอายุวัย 60+ ถือเป็นเครื่องมือที่ค่อนข้างยาก เพราะมีหลายเรื่องที่ยังไม่รู้ ซึ่งมีอะไรมากกว่าแค่ส่งข้อความสวัสดีวันจันทร์ ช่วยให้เราทุกคนไปกับที่เจอต่างๆ พร้อมๆ กับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 4 เว็บไซต์สำนักพิมพ์ที่นำเสนอข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

ที่มา: <https://mgronline.com/online/section/detail/9620000061694>

2. การใช้สื่อสังคมเพื่อการแสวงหาความรู้ และค้นคว้าในเรื่องที่สนใจ โดยหัวข้อที่ผู้สูงอายุสนใจ เช่น สารประโยชน์ ข่าวสารข้อมูลความรู้เพื่อสุขภาพและยกระดับคุณภาพชีวิต ความรู้รอบตัวต่าง ๆ เตือนภัยและข้อควรระวัง สร้างแรงบันดาลใจ เนื้อหาเกี่ยวกับการหารายได้ ความรู้เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ตัวอย่างการใช้ เช่น ผู้สูงอายุต้องการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ สามารถเข้าไปในเฟซบุ๊กศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ พิมพ์คำสำคัญเพื่อค้นหาจะได้ข้อมูลเรื่องของผู้สูงอายุสนใจ

ภาพที่ 5 สื่อสังคมของหน่วยงาน นำเสนอข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพ
ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ที่มา: <http://search.thaihealth.or.th/rotisearch>

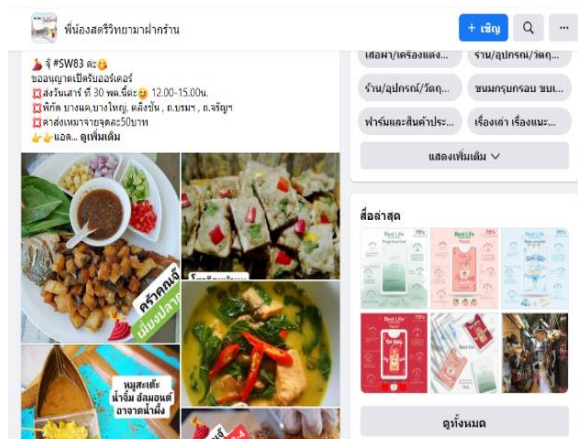
3. การใช้สื่อสังคมเพื่อการสื่อสาร สื่อสังคมมีประโยชน์สำคัญในการสื่อสาร ผู้สูงอายุสามารถติดต่อพูดคุย อาจจะเป็นการพิมพ์ การส่งสติ๊กเกอร์ไลน์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นต่าง ๆ

ภาพที่ 6 ผู้สูงอายุใช้ไลน์ในการติดต่อสื่อสาร

4. การใช้สื่อสังคมเพื่อความบันเทิง ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมเพื่อความบันเทิง เช่น ละคร รายการที่มีเนื้อหาสนุกสนานและมีความหลากหลาย รวมถึงที่มีเนื้อหาตลกคลายเครียดและเพลง การใช้สื่อสังคมเพื่อความบันเทิงเป็นการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขรูปแบบหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุเข้าไปในยูทูบแล้วพิมพ์คำค้น ชื่อเพลงที่ผู้สูงอายุสนใจจะสามารถรับชมรับฟังเพลงนั้นได้

5. การใช้สื่อสังคมเพื่อทำประโยชน์เกี่ยวกับธุรกิจการค้า สื่อสังคมเป็นช่องทางในการทำธุรกิจการค้า การโฆษณา ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างหนึ่ง ปัจจุบันมีกลุ่มค้าขายออนไลน์เป็นจำนวนมาก ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมเพจการค้า หรือสร้างเพจการค้าขึ้นมาเองซึ่งสามารถทำได้ไม่ยาก การค้าขายออนไลน์ทำได้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน้าเพจเฟซบุ๊ก หรือไลน์ และยังสามารถไลฟ์สดตามช่วงวันเวลาที่นัดหมายสินค้าที่ผู้สูงอายุขายอาจเป็นสินค้าที่ทำขึ้นมาเอง หรือเป็นตัวแทนรับมาขาย ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุเข้าไปโพสต์ขายสินค้าในเฟซบุ๊กซื้อขายสินค้าของผู้สูงอายุ เมื่อสมาชิกในกลุ่มสนใจซื้อ จะโพสต์ความต้องการไว้ในช่องแสดงความคิดเห็น ผู้ซื้อและผู้ขายอาจติดต่อรายละเอียดการซื้อขายเพิ่มเติมเช่นการชำระเงิน ที่อยู่เพื่อจัดส่งในกล่องข้อความของเฟซบุ๊ก หรือไลน์ส่วนตัวของผู้ซื้อและผู้ขาย

ภาพที่ 7 ผู้สูงอายุเข้าร่วมในเฟซบุ๊กกลุ่มค้าขายสินค้า

ที่มา: <https://www.facebook.com/groups/831937417313088>

6. การใช้สื่อสังคมเพื่อระดมสมองและทำงานร่วมกัน นอกจากที่กล่าวมาแล้วสื่อสังคมหลายประเภทมีคุณสมบัติที่ช่วยในการระดมสมองและการทำงานร่วมกัน โดยใช้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างการใช้ เช่น ใช้วิกิในการระดมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ใช้กูเกิลไดรฟ์รวมกลุ่มจัดทำโครงการที่ผู้สูงอายุสนใจร่วมกันใช้บล็อกในการร่วมสร้างสื่อเผยแพร่ความรู้ร่วมกัน เป็นต้น

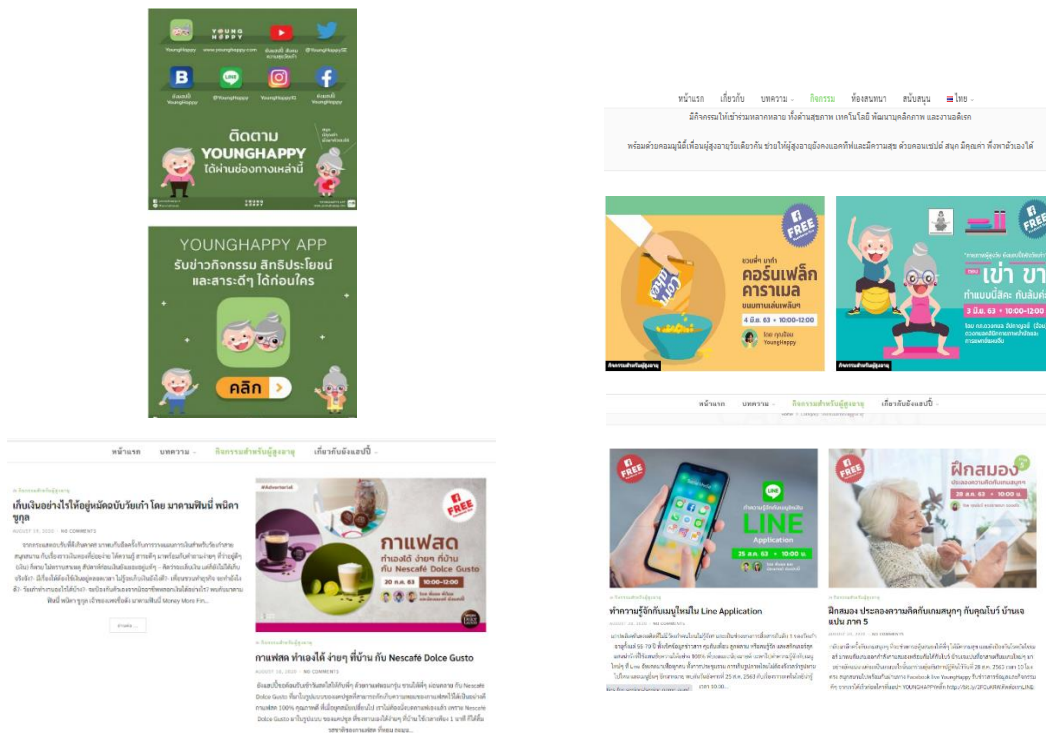
ภาพที่ 8 การให้ความรู้สำหรับการดูแลผู้สูงวัยและมีการแก้ไขข้อมูลร่วมกันในวิกิ

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/การดูแลผู้สูงวัย>

ตัวอย่างสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ในบทความนี้จะยกตัวอย่างสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุได้แก่ “ยังแฮปปี้ YOUNGHAPPY” ซึ่งเป็นสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้หลากหลายเนื้อหา ทั้งอัปเดตข่าวสาร สุขภาพ เทคโนโลยี การเงิน ไลฟ์สไตล์ แรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต และสื่อสังคมที่เน้นด้านสุขภาพ เช่น “RDU รู้เรื่องยา” และ “Raksa รักษา”

“ยังแฮปปี้” YOUNGHAPPY” เป็นแอปพลิเคชันสื่อสังคมที่มุ่งสร้างชุมชนผู้สูงอายุในประเทศไทยและทั่วโลก เพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ลดปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่มีทั้ง 1. กิจกรรมที่เป็นมิตรให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วม ทั้งด้านสุขภาพ เทคโนโลยี พัฒนาบุคลิกภาพ และงานอดิเรก พร้อมด้วยสังคมเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน 2. พื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนสื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3. บทความที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เนื้อหาในบทความมีทั้งอัปเดตข่าวสาร สุขภาพ เทคโนโลยี การเงิน ไลฟ์สไตล์ และแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต 4. บริการอื่น ๆ สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และ 5. ธนาคารเวลายังแฮปปี้ (Young Happy Time Bank) ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถสะสมเวลาการทำความดีเพื่อสังคม เช่น เป็นจิตอาสาในด้านต่าง ๆ ผู้สูงอายุสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันและเข้าผ่านแอปพลิเคชัน นอกจากนั้นยังสามารถเข้าผ่านสื่อสังคมหลายช่องทางไม่ว่าจากบล็อก เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เป็นต้น

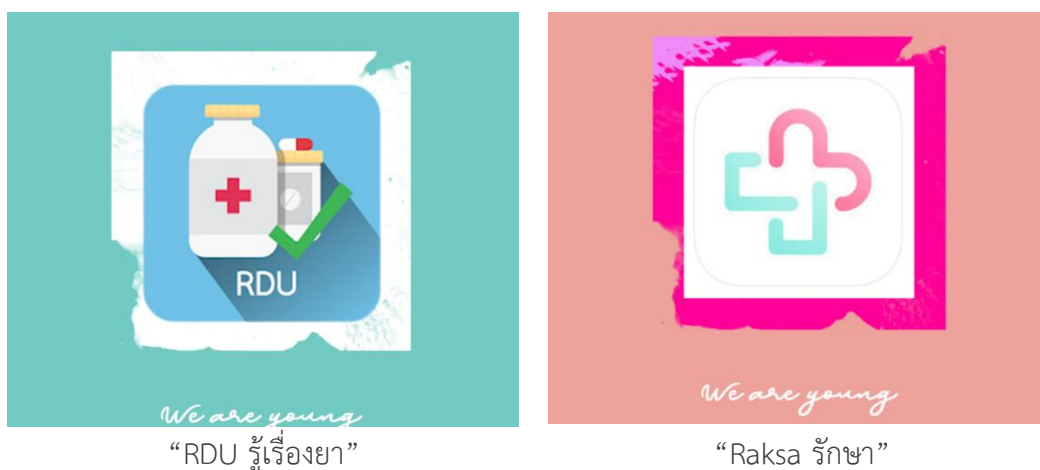

ภาพที่ 9 ตัวอย่างบทความและกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี อาหาร การออกกำลังกาย เทคโนโลยี การเงินสำหรับผู้สูงอายุใน “ยังแฮปปี้ YOUNGHAPPY”

ที่มา: <https://younghappy.com/blog/category/activities-for-seniors/>

“RDU รู้เรื่องยา” แอปพลิเคชันนี้เป็นสื่อสังคมซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยเข้าถึงข้อมูลยาที่ได้รับมาจากโรงพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งแอปพลิเคชันนี้มีข้อมูลยามากกว่า 15,000 รายการ วิธีใช้ คือดาวน์โหลดแอปพลิเคชันมาแล้วสแกนคิวอาร์โค้ดบนซองยาที่กำลังใช้ นอกจากนี้ยังสามารถบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยไว้เป็นประวัติสุขภาพได้อีกด้วย

“Raksa รักษา” ป่วยพัก รักษา แอปพลิเคชันนี้เป็นสื่อสังคมซึ่งให้คำปรึกษาทางการแพทย์ โดยในนั้นจะมีคุณหมอมากมายหลากหลายสาขาวิชา ทั้งโรคทั่วไป สูติ-นรีแพทย์ กุมารแพทย์ อายุรแพทย์ แพทย์ หู ตา จมูก หรือประสาทศัลยศาสตร์ ทั้งหมดจะคอยให้คำปรึกษาซึ่งมีทั้งแบบที่เสียเงินและแบบที่ให้คำปรึกษาฟรี

ภาพที่ 10 “RDU รู้เรื่องยา” และ “Raksa รักษา”

ที่มา: <https://weareyounging.com/2019/04/02/-แอปพลิเคชันแสนดี-ที่ผ/>

ปัญหาและข้อควรคำนึงในการใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

นอกจากการใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุจะมีประโยชน์หลากหลายแล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมที่ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ 1. ทำลายสุขภาพ การใช้สื่อสังคมเป็นเวลานานจะส่งผลโดยตรงต่อสายตา จอประสาทตา และสุขภาพบริเวณหลัง อาจทำให้เกิดอาการปวดตา ปวดหลัง หรือถ้ามากกว่านั้นก็อาจทำให้เกิดอาการเรื้อรังจนไปสู่โรคอื่น ๆ ได้ 2. สิ้นเปลืองเงิน เวลา และขาดความสัมพันธ์ที่ดี การใช้สื่อสังคมมากเกินไป อาจทำให้ผู้สูงอายุเสพติด เสียเงินค่าอินเทอร์เน็ต การซื้อของออนไลน์ การเล่นเกม อีกทั้งยังเสียเวลาในการทำกิจกรรมที่ดีอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกาย หรือพบปะเจอหน้ากับบุคคลในความเป็นจริงที่ทำให้ขาดความสัมพันธ์กับครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ 3. การเสพติดที่มากเกินไป และไม่คัดกรองข่าวสารให้ดีก่อน การที่ผู้สูงอายุเสพติดข่าวจากสื่อสังคมต้องไตร่ตรองใช้วิจารณญาณ และคิดให้รอบคอบก่อนที่จะเชื่อ หรือแชร์ออกไปให้คนอื่น เพราะอาจเป็นข่าวลือหรือข่าวปลอมได้ และการเสพติดที่ไม่จริงนี้อาจทำให้เกิดความกังวล ความกลัวเกินกว่าเหตุตื่นตระหนกไปมากกว่าความเป็นจริง 4. การกลั่นแกล้ง หลอกลวง และอาชญากรรมผ่านสื่อสังคม การใช้สื่อสังคมอาจมีการกลั่นแกล้ง ใช้ถ้อยคำกล่าวร้าย หลอกลวงขอยืมเงิน หลอกลวงขอข้อมูลส่วนตัวเพื่อทำสิ่งผิดกฎหมาย หลอกลวงเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน หลอกให้โอนเงิน หลอกลวงขายของที่ไม่มีคุณภาพ เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้สูงอายุควรมีข้อควรคำนึงในการใช้สื่อสังคมอย่างมีคุณภาพ และปลอดภัย ได้แก่ 1. ใช้สื่อสังคมแต่พอดี ไม่ใช้มากจนเสียเวลา และเสียสุขภาพ กำหนดเวลาในการใช้ในแต่ละวันให้เหมาะสม และ เห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ที่เป็นจริง พุดคุยสนทนา การใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ มีปฏิสัมพันธ์ ทำกิจกรรมร่วมกันแบบต่อหน้า 2. ใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสื่อ พิจารณาว่าสื่อชิ้นนั้นเป็นของใคร มีวัตถุประสงค์อะไร แหล่งที่มาของสื่อ และเนื้อหาที่เผยแพร่ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ มีการ

อ้างอิงที่มา ทนสมัยทันต่อเหตุการณ์เพียงใด อย่าเชื่อ อย่าแชร์โดยไม่ไตร่ตรอง 3. ต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงาน และละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น 4. ต้องมีการพิจารณาถ่วงน้ำหนักการนำเสนอข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็นที่เหมาะสม ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ในการนำเสนอจนเกิดความขัดแย้ง รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นรอบด้าน 5. ต้องระวังไม่เผยแพร่สื่อลามก อนาจาร และสิ่งผิดกฎหมาย 6. ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้ข้อมูลส่วนตัว ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น บัตรประจำตัวประชาชน บัญชีธนาคาร บ้านเลขที่ รหัสบัตรเครดิต รหัสผ่าน และ 7. ต้องระวังปัญหาอาชญากรรม และการล่อลวงผ่านสื่อสังคม ผู้สูงอายุต้องตั้งสติ ตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง อย่าเชื่อทันที จึงจะเป็นการใช้สื่อสังคมอย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

การใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้มีความสำคัญ และสามารถนำมาความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้หลายประการ อย่างไรก็ตามการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการทั้งปัญหาสุขภาพ สิ้นเปลืองเงิน เวลา ขาดความสัมพันธ์ที่ดี การเสพติดที่มากเกินไป ขาดการคัดกรอง ปัญหาอาชญากรรม และการล่อลวงผ่านสื่อสังคม ผู้สูงอายุจึงต้องมีข้อควรคำนึงในการใช้สื่อสังคม ได้แก่ ควรใช้แต่พอดี ไม่ใช้มากจนเสียเวลา และเสียสุขภาพ ต้องรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคม ใช้อย่างมีวิจารณญาณ อย่าเชื่ออย่าแชร์โดยไม่ไตร่ตรอง และที่สำคัญคือต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ ทั้งหมดนี้จึงจะเป็นการใช้สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2563). **ผู้สูงวัยกับการใช้เทคโนโลยี**. เข้าถึงใน <https://thaitgri.org/?p=39050>. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2563.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และ ญาศิณี เคารพธรรม. (2560). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต**. 10 (2), 379-380. เข้าถึงใน <http://www.dpu.ac.th/commarts/journal/upload/issue/pUZ0rrr9NH>. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2563.
- รวงคณา โตโพธิ์ไทย. (2560). หน่วยที่ 13 สื่อสังคมเพื่อการศึกษา ในเอกสารการสอน **ชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**. หน่วยที่ 9-15 (พิมพ์ครั้งที่ 1, น.13-1 ถึง 13-43). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). **Silver Age Content Marketing...สื่อสารโดนใจรุ่นใหญ่วัยสี่เงิน**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัย ยะรี และมณฑนา สีเขียว. (2562). การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในยุคไทยแลนด์ 4.0. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**. 8(2). หน้า 222-236.

Oberlo. (2020). 10 Social Media Statistics You Need to Know in 2020. [Online]. Available from: <https://www.oberlo.com/blog/social-media-marketing-statistics>. Retrieved 6 July, 2020.

Williamson, Andy. (2019). Social Media Guidelines for Parliaments [Online]. Available from: <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>. Retrieved 6 August, 2019.

We Are Social and Hootsuite. (2019). Global Digital 2019 [Online]. Available from: <https://www.marketingoops.com/reports/global-and-thailand-digital-trend-2019/> Retrieved 6 August, 2019.